

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министър на образованието и науката

ЗА П О В Е Д

№ РД 09 – г.

На основание чл. 36, ал. 2 от Закона за професионалното образование и обучение, във връзка с чл. 2, ал. 1 и 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, при спазване изискванията на чл. 66, ал. 1 и 2 от Административнопроцесуалния кодекс

У Т В Ъ Р Ж Д А В А М

Национална изпитна програма за провеждане на държавен изпит за придобиване на втора степен на професионална квалификация за специалност код **3450501** „**Малък и среден бизнес**“ от професия код **345050** „**Сътрудник в малък и среден бизнес**“ от професионално направление код **345** „**Администрация и управление**“

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

**ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА
ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

	Код по СПОО	Наименование
Професионално направление	345	Администрация и управление
Професия	345050	„Сътрудник в малък и среден бизнес“
Специалност	3450501	„Малък и среден бизнес“

Утвърдена със Заповед № РД 09-.....

София, 2020 г.

I. ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитна програма е предназначена за провеждане на държавния изпит за придобиване на **втора** степен на професионална квалификация по специалност код **3450501 „Малък и среден бизнес“**, професия код **345050 „Сътрудник в малък и среден бизнес“** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение.

Целта на настоящата изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетентности на обучаваните, изискващи се за придобиване на втора степен по изучаваната професия **„Сътрудник в малък и среден бизнес“**, специалност **„Малък и среден бизнес“**.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО) и чл. 2, ал. 1 и 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация.

II. ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

Националната изпитна програма включва:

- за частта по теория на професията – осемнадесет изпитни теми с кратко описание на учебното съдържание по всяка тема и указание за разработване на писмен тест по всяка изпитна тема;
- за частта по практика на професията - указание за съдържанието на индивидуалните задания;
- критериите за оценяване на резултатите от обучението;
- система за оценяване;
- препоръчителна литература.
- Приложения:
 - а. Примерен изпитен билет;
 - б. Примерно индивидуално задание;
 - в. Примерно указание за разработване на писмен тест.

Държавният изпит – част по теория на професията, се провежда като писмен изпит по една и съща изпитна тема за учениците и/или за обучаваните за дадено училище или обучаваща институция.

Училището/обучаващата институция въз основа на писмено заявено желание на обучаемите по чл. 3, ал. 11 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и

провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация може да организира провеждането на държавния изпит – част по теория на професията като писмен тест.

С изпитната тема или изпитния тест се проверява задължителното за усвояване и контрол учебно съдържание на равнища „Знание“, „Разбиране“ и „Приложение“, като броят и равнището на всяка задача се определят към критериите за оценка за всяка изпитна тема.

При избран от училището/обучаващата институция вариант на провеждане на изпита с писмен тест въз основа на критериите за оценка към всяка изпитна тема се съставят тестовите задачи.

Всяка тестова задача задължително съдържа глагол (при възможност започва с глагол), изразяващ действието, което трябва да извърши обучаваният, и показващ равнището по таксономията на Блум, еталона на верния отговор и ключ за оценяване - пълния отговор за който се получават максимален брой точки съобразно равнището на задачата, определени в таблицата за критериите за оценка на всяка изпитна тема.

Към всеки тест се разработва:

1. Указание за работа, която включва:

- целта на теста - какви знания и умения се оценяват с него;
- представяне и описание на теста - брой задачи, типология (задачи със свободен отговор; задачи за допълване/съотнасяне; задачи с изборен отговор) и начин на работа с тях;
- продължителност на работа с теста;
- начин на оценяване на резултатите от теста.

2. Методически указания за комисията по оценяване

Всеки член на комисията по оценяване получава тестовите задачи, еталона на верния отговор и ключ за оценяване.

За оценката на писмена работа по изпитна тема комисията по оценяване на изпита – част по теория на професията, назначена със заповед на директора на училището/ръководителя на обучаващата институция, определя за всеки критерий конкретни показатели, чрез които да се диференцира определеният брой присъдени точки.

За оценката на писмения тест комисията използва еталона на верния отговор и ключ за оценяване.

Чрез държавния изпит – част по практика на професията и специалността, се проверяват и оценяват професионалните умения и компетентности на обучаваните, отговарящи на **втора** степен на професионална квалификация. Изпитът се провежда по индивидуални задания и критерии за оценяване, изготвени от комисията за провеждане

и оценяване на изпита - част по практика на професията. Броят на изготвените задания трябва да бъде поне с един повече от броя на явяващите се в деня на изпита.

III. ИЗПИТНИ ТЕМИ

Изпитна тема № 1: Основни категории на пазара. Пазарни субекти.

План-тезис: Същност и класификации на пазара. Стока, пари, цена, търсене, предлагане, пазарно равновесие. Кръговрат на икономическата дейност.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 1	Максимален брой точки
1. Дефинира същността на пазара.	10
2. Познава основните категории на пазара.	30
3. Назовава и характеризира видовете пазари.	10
4. Анализира действието на пазарния механизъм.	20
5. Анализира причинно-следствените връзки в икономическата дейност.	30
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 2: Макроикономически показатели.

План-тезис: БВП - определение, подходи за измерване. БНП. Инфлация - същност, измерване и видове. Безработица - същност, измерване и видове. Причини и последици за инфлацията и безработицата.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 2	Максимален брой точки
1. Дефиниране на основните показатели за измерване на икономиката.	20
2. Изброяване и изясняване на същността на компонентите на разходния и ресурсно-приходния подход за измерване на БВП.	10

3. Анализиране на връзката между номинален и реален БВП.	10
4. Дефинира същността, видовете и причините за инфлацията.	30
5. Обяснява същността на безработицата, анализира видовете и интерпретира мерките за регулиране на безработицата.	30
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 3: Предприятие.

План-тезис: Същност, видове, функции на предприятието. Мотиви при вземане на решение за създаване на предприятие; избор на правна форма, големина и място.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 3</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Познава същността, видовете и функциите на предприятието	20
2. Познава мотивите за създаване на предприятие.	10
3. Познава критериите за избор на предмет на дейност и правна форма на предприятието.	20
4. Познава критериите за определяне на местоположението и големината на предприятието.	20
5. Умее да прилага основните правила и стъпки за създаване и придобиване на предприятие.	30
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 4: Персонал на предприятието и работна заплата.

План-тезис: Състав и структура на персонала на предприятието. Производителност на труда – измерители и значение. Фактори, влияещи върху производителността на труда. Работна заплата – системи на заплащане. Фактори, влияещи върху работната заплата. Индивидуално договаряне на работната заплата – трудов договор.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 4	Максимален брой точки
1. Обяснява същността на труда и работната заплата.	10
2. Запознат е с видовете работна заплата и системите за заплащане.	30
3. Познава състава и структурата на персонала на предприятието.	20
4. Разбира и борави с основните показатели за производителност на труда.	10
5. Анализира факторите, определящи работната заплата, както и факторите за повишаване производителността на труда.	30
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 5: Основни икономически показатели.

План-тезис: Себестойност и цена. Печалба на предприятието. Производителност, ефективност и рентабилност.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 5	Максимален брой точки
1. Изяснява същността на основните икономически показатели за оценка на резултатите и дейността на предприятието.	10
2. Познава влиянието на основните икономически показатели върху финансовото състояние на предприятието.	10
3. Познава и анализира факторите, влияещи върху икономическите показатели.	30

4. Разкрива връзките и зависимостите между икономическите показатели.	30
5. Прави оценка на финансовото състояние и формулира изводи за дейността на предприятието.	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 6: Субекти на правото.

План-тезис: Понятие за субекти на правото. Правосубектност. Видове правни субекти. Физически лица, юридически лица - видове.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 6</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Дефинира, назовава и формулира основни понятия и термини свързани със субектите на правото.	10
2. Разбира и обяснява задълбочено характеристиките на правосубектността, разграничава основанията за възникването ѝ.	20
3. Аргументира понятията и термините, сравнява и обобщава особеностите в тях и логично подрежда и структурира процесите и явленията свързани с видовете правни субекти.	30
4. Аргументира понятията и термините, сравнява и обобщава особеностите на физическите и юридически лица.	30
5. Разбира практическите аспекти, свързани с правните субекти - физически и юридически лица.	10
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 7 : Трудов договор.

План-тезис: Сключване, изпълнение, изменение и прекратяване на трудовия договор.
Трудов договор и граждански договор.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 7	Максимален брой точки
1. Дефинира, назовава и формулира основни понятия за трудов договор.	10
2. Разбира и обяснява по-задълбочено характеристиката на трудовия договор, основанията за неговото изменение и прекратяване.	20
3. Аргументира понятията, свързани с трудовия договор, сравнява и обобщава особеностите, логично подрежда и структурира елементите.	30
4. Изчерпателно и логично изяснява понятията и елементите свързани с трудовия договор, познава правата и задълженията си като участник в трудовия процес съгласно Кодекса на труда, разбира договорните отношения между работник и работодател.	30
5. Прави сравнение между трудов и граждански договор.	10
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 8: Маркетинг. Целеви пазар.

План-тезис: Същност и значение на маркетинга. Маркетингови концепции. Маркетингова обкръжаваща среда. Сегментиране и избор на целеви пазар. Позициониране.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 8	Максимален брой точки
1. Познава същността и значението на маркетинга.	10
2. Разграничава основните маркетингови концепции.	10
3. Познава факторите на маркетинговата обкръжаваща среда и влиянието им върху предприятието.	30
4. Умее да подбира критериите за сегментиране на пазара и да дава характеристика на целевия пазар.	30
5. Познава подходите за позициониране на стоката на пазара.	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 9: Маркетингово проучване на пазара.

План-тезис: Маркетингова информационна система. Същност, видове, роля и техники на маркетинговото проучване. Методи за набиране на информация.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 9	Максимален брой точки
1. Познава същността на маркетинговата информационна система.	10
2. Разбира същността, видовете и алгоритъма на маркетинговите проучвания	20

3. Характеризира различните методи за набиране на информация - предимства и недостатъци.	30
4. Анализира ролята на маркетинговото проучване за дейността на предприятието.	10
5. Умее да интерпретира теорията на маркетинговите проучвания във връзка с възможностите за практическа реализация.	30
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 10: Маркетинг - микс.

План-тезис: Елементи на маркетинг-микса. Стокова политика – елементи, жизнен цикъл на продукта, иновации. Ценова политика – предпоставки при разработване на ценови стратегии, избор на ценова стратегия. Пласментна политика – същност и задачи, канали на разпределение, фактори за избор на канал за дистрибуция. Комуникационна политика.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 10	Максимален брой точки
1. Познава елементите на маркетинг-микса.	10
2. Познава същността и характеристиките на стоката - асортимент, качество, жизнен цикъл.	20
3. Познава основните характеристики и инструменти на пласментната, ценовата и комуникационната политики.	40
4. Анализира факторите, които оказват влияние за избора на стратегия.	20
5. Разбира значението и аспектите на прилагане на маркетинговия микс на предприятието.	10
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 11: Финансиране дейността на предприятието. Инвестиране.

План-тезис: Същност на финансите и финансирането на предприятието. Източници на финансиране – собствени и привлечени. Краткосрочно и дългосрочно финансиране. Същност на инвестирането. Видове инвестиции.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 11	Максимален брой точки
1. Разбира и обяснява същността и значението на финансирането.	10
2. Познава източниците на финансиране.	10
3. Изяснява същността на различните видове финансиране и рисковете, свързани с тях	30
4. Разбира и обяснява същността и значението на инвестирането и видовете инвестиции.	30
5. Анализира и прави изводи, свързани с финансовото планиране и необходимостта от него в дейността на предприятието.	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 12 Данъчна система.

План-тезис: Данъчна система и данъчна политика. Същност и видове данъци. Елементи на данъка. Държавни приходи и разходи. Взаимоотношения на предприятието с държавния и местните бюджети.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 12	Максимален брой точки
1. Дефинира същността и обхвата на данъчната система и данъчната политика.	10
2. Познава и обяснява видовете данъци.	40

3. Познава елементите на данъка и обяснява начините за облагане с данък.	20
4. Изяснява същността и видовете на държавни разходи и посочва и обяснява източниците на държавните приходи.	20
5. Обяснява взаимоотношения на предприятието с държавния и местните бюджети.	10
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 13: Застраховане и социално осигуряване.

План-тезис: Същност на застраховането. Риск и рисковата политика. Видове застраховане. Застрахователен договор - определение, клаузи, права и задължения на страните по договора. Същност и значение на социалното осигуряване. Видове социално осигуряване. Видове пенсии.

<i>Критерии за оценяване на изпитна тема № 13</i>	<i>Максимален брой точки</i>
1. Обяснява същността на застраховането и рисковата политика.	10
2. Дефинира и анализира видовете застраховане и елементите на застрахователния договор.	30
3. Дефинира същността и значението на социалното осигуряване.	10
4. Обяснява осигурителните рискове и видовете социално осигуряване.	30
5. Посочва и обяснява видовете пенсии.	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 14: Отчитане на разходите по икономически елементи в предприятието.

План-тезис: Характеристика и видове разходи в предприятието. Характеристика на разходите по икономически елементи. Разграничаване на разходите за текущ и за бъдещи периоди. Приключване на разходите по икономически елементи. Отчитане на разходите по икономически елементи – документи, счетоводни сметки, стопански операции и счетоводни записвания.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 14	Максимален брой точки
1. Дефинира същността и класифицира различните видове разходи на предприятието.	10
2. Познава и характеризира разходите на предприятието по икономически елементи. Разграничава разходите за текущ и за бъдещи периоди.	20
3. Илюстрира приключването на разходите по икономически елементи.	10
4. Запознат е с документите и счетоводните сметки за отчитане на разходите по икономически елементи.	30
5. Владее и борави със счетоводните операции и записвания за осчетоводяване на стопанските операции, свързани с отчитане на разходите.	30
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 15: Отчитане на приходите от дейността в предприятието.

План-тезис: Характеристика и класификация на приходите в предприятието. Характеристика на приходите от дейността. Разграничаване на приходите за текущ и за бъдещи периоди. Приключване на приходите от дейността. Отчитане на приходите от дейността в предприятието – документи, счетоводни сметки, стопански операции и счетоводни записвания.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 15	Максимален брой точки
1. Дефинира, класифицира и обяснява признаването на приходите на предприятието.	10
2. Познава и характеризира приходите от дейността на предприятието. Разграничава приходите за текущ и бъдещи периоди.	20
3. Илюстрира приключването на разходите по икономически елемент	10
4. Запознат е с документите и счетоводните сметки, които са основан за счетоводни записвания.	30
5. Владее и борави със счетоводните операции и записвания за осчетоводяване на стопанските операции, свързани с отчитане на приходите от дейността на предприятието.	30
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 16: Делова кореспонденция.

План-тезис: Същност, предмет и обект на кореспонденцията. Основни кореспондентски понятия. Вътрешнофирмена кореспонденция-същност, реквизити, структурни схеми. Документи, свързани с кандидатстване за работа.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 16	Максимален брой точки
1. Обяснява същността и значението на кореспонденцията и основните кореспондентски понятия.	20
2. Запознат е с изискванията по отношение на стила, езика и съдържанието на документите.	20
3. Обяснява изискванията при съставяне и оформяне на административните документи.	20
4. Изброява реквизитите на документите при кандидатстване за работа.	20
5. Разграничава структурните схеми на документите и разбира значението на документооборота.	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема № 17: Организация и технологии в бизнеса.

План-тезис: Организация на работа и видове технологии в офиса. Организация, регистриране и движение на документите с партньори и клиенти. Организационно поведение. Протокол и етика на общуване.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 17	Максимален брой точки
1. Познава техническите средства за осъществяване на вербалните и писмени комуникации.	10
2. Доказва значението на техническите средства за комуникация, общуването в Интернет, правилата при ползване на електронна поща.	20
3. Анализира и обобщава силните и слабите страни на техническите средства за осъществяване на бизнес комуникациите.	20

4. Познава протоколът и етиката на бизнес общуването.	30
5. Изяснява правилата за организация на делови срещи и представителни форуми.	20
Общ брой точки:	100

Изпитна тема №: 18 Предприемачество и предприемачески процес.

План-тезис: Същност, роля и характеристика на предприемачеството. Предприемачески процес - елементи и фактори. Фигурата на предприемача - характеристика и поведение. Основни типове предприемачи.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 18	Максимален брой точки
1. Обяснява същността и ролята на предприемачеството.	10
2. Запознат е с предприемаческия процес и неговите елементи.	20
3. Анализира факторите, влияещи върху предприемачеството и предприемаческия процес.	30
4. Описва характерните черти на предприемача, неговата роля и поведение.	10
5. Сравнява характеристиките на различните типове предприемачи.	30
Общ брой точки:	100

IV. УКАЗАНИЯ ЗА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ИНДИВИДУАЛНИТЕ ЗАДАНИЯ

Индивидуалното задание съдържа пълното наименование на училището/обучаващата институция, празни редове за попълване трите имена на обучавания, квалификационната форма, началната дата и началния час на изпита, крайния срок на изпита – дата и час, темата на индивидуалното практическо задание и

изискванията към крайния резултат от изпълнението на заданието. По решение на комисията могат да се дадат допълнителни указания, които да подпомогнат обучавания при изпълнение на индивидуалното практическо задание.

Индивидуалните задания се изготвят от комисията за провеждане и оценяване на изпита част по практика на професията и специалността в училището/обучаващата институция. Всеки обучаван изтегля индивидуалното си задание, в което веднага саморъчно написва трите си имена.

Примерно индивидуално практическо задание № 1:

Предприятие „Х“ ООД от гр. София, с предмет на дейност изработване на чанти и аксесоари е новосъздадено и търси своето място на пазара.

След проучване собственикът на предприятието намира предприятия, които могат да бъдат партньори в дейността. Ръководителят възлага на своите сътрудници да организират работна среща и да направят план-сметка за гостуване на петчленна делегация от гр. Бургас за представяне на дейността, търговски преговори и евентуално сключване на договори за съвместна дейност. Разходите ще са за сметка на приемащата страна (предприятие “Х”). Събитието ще се проведе в рамките на 3 дни.

1. Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на индивидуалното задание:

1. Да се проучи: какви са вариантите за транспорт на гостите от гр. Бургас до София и обратно; възможностите за настаняване в хотел и пакетните цени; възможностите за наемане на зали за провеждане на мероприятиято;
2. Да се изготви работна програма и предложение за културна програма за гостите;
3. Да се изготви писмо-покана за посещението с всички подробности и уточнения за визитата на гостите, да се оформят заповеди за разпределяне на задачите;
4. Да се изготви план-сметка/ калкулация/ за посещението.
5. Да се изготви презентация на асортимента на предприятието;
6. Да се изготви презентация на работата по практическото задание.

2. Критерии за оценяване

За всяко индивидуално задание комисията по провеждане и оценяване на изпита по практика на професията и специалността, назначена със заповед на директора на училището/ръководителя на обучаващата институция, разработва показатели по критериите, определени в таблицата. Посочва се максималният брой точки, които се поставят при пълно, вярно и точно изпълнение на показателя.

Пример:

<i>Критерии и показатели за оценяване</i>	<i>Максимален брой точки</i>	<i>Тежест</i>
1. Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда:		да/не
<p>1.1. Избира и използва правилно лични предпазни средства.</p> <p>1.2. Правилно и по безопасен начин използва предметите и средствата на труда.</p> <p>1.3. Разпознава опасни ситуации, които биха могли да възникнат в процеса на работа, дефинира и спазва предписания за своевременна реакция.</p> <p><i>Забележка:</i> Критерий 1 няма количествено изражение, а качествено. Ако обучаваният по време на изпита създава опасна ситуация, застрашаваща собствения му живот или живота на други лица, изпитът се прекратява и на обучавания се поставя оценка слаб (2).</p>		
2. Ефективна организация на работното място:		10
2.1. Познава изискванията за организацията на работа.	5	
2.2. Спазва изискванията за работа с компютър и друга офис техника.	2	
2.3. Проверява за наличие и използва нужния софтуер за изпълнение на изпитната задача.	2	
2.4. Работа с равномерен темп за определено време.	1	
3. Спазване изисквания на законите, правилниците, наредбите, указанията и другите правни норми:		10
3.1. Прилагане на нормативната уредба при подбор, попълване, изготвяне и оформяне на документи, формуляри и материали, свързани с изпълнение на индивидуалното задание.	3	

<i>3.2. Спазване на изискванията на счетоводните и икономически законови и подзаконови актове, свързани с изпълнението на индивидуалното задание.</i>	3	
<i>3.3. Използване на актуални източници на информация при изготвяне на индивидуалното задание.</i>	4	
4. Спазване на указанията за работа и последователността при изпълнение на практическото задание:		15
<i>4.1. Набелязва етапи в изпълнението на заданието.</i>	5	
<i>4.2. Целесъобразно разпределя времето за изпълнение на заданието.</i>	5	
<i>4.3. Организира дейностите в правилна последователност.</i>	5	
5. Ефективна презентация на работата по заданието:		15
<i>5.1. Добре планирана и структурирана презентация (въведение, изложение, заключение).</i>	5	
<i>5.2. Целесъобразна употреба на средства за презентация.</i>	2	
<i>5.3. Прецизно подготвени материали за презентацията (средства за примери, факти, твърдения, аргументи, сравнения и др.), отговарящи на съдържанието на заданието.</i>	8	
6. Качество на изпълнението на индивидуалното практическо задание		50
<i>6.1. Всяка част от съдържанието на заданието е разработена пълно и съдържа нужните анализи, изводи и др. (съгласно указанията).</i>	20	
<i>6.2. Правилно оформя писма, уведомителни документи, анкетни карти, оферти, ценови листи, споразумения и др.</i>	10	

6.3.Резултатът съответства на зададените задачи.	10	
6.4. Изпълнява задачата в поставения срок.	10	
Общ брой точки:	100	

V. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Оценяването на резултатите от държавния изпит за придобиване на втора степен на професионална квалификация по специалността код 3450501 „**Малък и среден бизнес**“, професия код **345050** „**Сътрудник в малък и среден бизнес**“ е в точки, както следва:

- част по теория на професията - максимално 100 точки;
- част по практика на професията - максимално 100 точки.

Всяка част от държавния изпит е успешно положена при постигане на петдесет на сто от максималния брой точки.

Формирането на окончателната оценка от изпита е в съотношение - 40 процента частта по теория на професията и 60 процента частта по практика на професията от общия брой точки.

Окончателната оценка в брой точки се формира след успешното полагане на всяка част от изпита и се изчислява, както следва:

Окончателната оценка в брой точки е равна на $0,4 \times$ получения брой точки от частта по теория на професията + $0,6 \times$ получения брой точки от частта по практика на професията.

Окончателната оценка от брой точки се превръща в цифрова оценка с точност до 0,01 по формулата:

Цифрова оценка = окончателната оценка в брой точки \times 0,06.

Окончателната оценката от държавния изпит за придобиване на квалификация по професията е с количествен и качествен показател, с точност до 0,01 и се определя, както следва:

- а) за количествен показател от 2,00 до 2,99 се определя качествен показател слаб;
- б) за количествен показател от 3,00 до 3,49 се определя качествен показател среден;
- в) за количествен показател от 3,50 до 4,49 се определя качествен показател добър;

г) за количествен показател от 4,50 до 5,49 се определя качествен показател много добър;

д) за количествен показател от 5,50 до 6,00 се определя качествен показател отличен.

VI. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Ангелов А., Основи на мениджмънта, Тракия-М, 1998 г.
2. Павлова С., Счетоводство на предприятието с примери, Мартилен, 2018 г.
3. Бояджиева Е., и колектив , Икономика на предприятието , Дионис, I ,II и III част, 2007 г.
4. Щерев Н., Маркетинг, Мартилен, 2016 г.
5. Шаренска Ем., Ризова М., Бизнес комуникации, Мартилен, 2017 г.
6. Миткова Т., Бинева Д., Финанси публични и корпоративни, Мартилен, 2018 г.
7. Мавродиева Ив., Гешева, М. Бизнес комуникации, БГ Учебник, София 2018 г.
8. Лалева Ц., Икономика обща икономическа теория, Мартилен, 2018 г.
9. Петров Л., Обща теория на счетоводната отчетност, Мартилен, 2016 г.
10. Дончев Д., Лалева Ц., Манчева Д., Икономика на предприятието, Мартилен, 2020 г.
11. Стефанов Г. и колектив, Основи на правото, Мартилен, 2009 г.
12. Стефанов Г., Дочев Хр., Търговско право, Мартилен, 2018 г.
13. Стефанов, Георги и колектив. Фирмено право, Мартилен

VII. АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

1. Татяна Търнева, Национална финансово-стопанска гимназия - София
2. Хриси Войнова, Национална финансово-стопанска гимназия - София

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

а) примерен изпитен билет

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И СПЕЦИАЛНОСТТА,
ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

по професия код 345050 „Сътрудник в малък и среден бизнес.“

специалност код 3450501 „Малък и среден бизнес“

Изпитен билет № 1

Изпитна тема № 12 Данъчна система.

План-тезис: Данъчна система и данъчна политика. Същност и видове данъци. Елементи на данъка. Държавни приходи и разходи. Взаимоотношения на предприятието с държавния и местните бюджети.

Описание на дидактическите материали:

Председател на изпитната комисия:.....

(име, фамилия)

(подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:.....

(име, фамилия)

(подпис)

(печат на училището/обучаващата институция)

б) Примерно индивидуално практическо задание

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ - ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И
СПЕЦИАЛНОСТТА,**

**ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА
КВАЛИФИКАЦИЯ**

по професия код 345050 „Сътрудник в малък и среден бизнес.“

специалност код 3450501 „Малък и среден бизнес“

Индивидуално практическо задание № 1

На ученика/обучавания

(трите имена на ученика/обучавания)

отклас/курс, начална дата на изпита: начален час:

крайна дата на изпита: час на приключване на изпита:

1. Да се реши следното задание:

Предприятие „ X“ ООД от гр. София, с предмет на дейност изработване на чанти и аксесоари е новосъздадено и търси своето място на пазара.

След проучване собственикът на предприятието намира предприятия, които могат да бъдат партньори в дейността. Ръководителят възлага на своите сътрудници да организират работна среща и да направят план-сметка за гостуване на петчленна делегация от гр. Бургас за представяне на дейността, търговски преговори и евентуално сключване на договори за съвместна дейност. Разходите ще са за сметка на приемащата страна (предприятие “X”). Събитието ще се проведе в рамките на 3 дни.

2. Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на практическото задание:

1. Да се проучи: какви са вариантите за транспорт на гостите от гр. Бургас до София и обратно, възможностите за настаняване в хотел и пакетните цени; възможностите за наемане на зали за провеждане на мероприятиято;
2. Да се изготви работна програма и предложение за културна програма за гостите;
3. Да се изготви писмо-покана за посещението с всички подробности и уточнения за визитата на гостите, да се оформят заповеди за разпределяне на задачите;
4. Да се изготви план-сметка/ калкулация/ за посещението.

5. Да се изготви презентация на асортимента на предприятието;
6. Да се изготви презентация на работата по практическото задание.

УЧЕНИК/ОБУЧАВАН:
(име, фамилия) (подпис)

Председател на изпитната комисия:
(име, фамилия) (подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:
(име, фамилия) (подпис)
(печат на училището/обучаващата институция)

в) Примерно указание за разработване на писмен тест

- **примерно указание за работа за учениците/курсистите и примерни тестови задачи с еталон за оценяване и ключ на верните отговори**

Указание за работа

Уважаеми ученици/курсисти,

Вие получавате тест, който съдържа ... задачи с различна трудност с максимален брой точки – 100. За всеки Ваш отговор ще получите определен брой точки, показан в долния десен ъгъл след всяка задача.

Целта на теста е да се установи равнището на усвоените от Вас знания и умения, задължителни за усвояване и контрол за придобиване на втора степен на професионална квалификация по професия „Сътрудник в малък и среден бизнес“, специалност „Малък и среден бизнес“.

Отбелязването на верния според Вас отговор при задачите с избран отговор е чрез знак \times , а за другите типове задачи начина на отговор е описан в задачата.

При отбелязване на отговор, който искате да промените, оградете в кръгче грешното отбелязване и се подпишете пред него.

Някои задачи изискват не само познаване на учебното съдържание, но и логическо мислене, затова четете внимателно условията на задачите преди да посочите някой отговор.

Не отделяйте много време на въпрос, който Ви се струва труден, върнете се на него по-късно, ако Ви остане време.

Тестът е с продължителност астрономически часа.

ЖЕЛАЕМ ВИ УСПЕХ !

- *разработване на тест*

Броят и равнището на тестовите задачи по всеки критерий се определят съобразно равнището, на което трябва да бъде усвоено съответното учебно съдържание, като общият брой задачи по всеки критерий трябва да носи максималния брой точки.

1. Таксономия на Блум – равнища и примерни глаголи

Равнище	Характеристика	Глаголи
I. Знание 0 - 2 точки	Възпроизвеждане и разпознаване на информация за понятия, факти, дефиниции	Дефинира, описва, посочва, изброява, очертава, възпроизвежда, формулира, схематизира
II. Разбиране 0 - 4 точки	Извличане на съществен смисъл от изучаваната материя. Интерпретация и трансформиране на информацията с цел нейното структуриране.	Преобразува, различава, обяснява, обобщава, преразказва, решава, дава пример за..., сравнява
III. Приложение 0 - 6 точки	Пренос на нови знания и умения при решаване на проблемна или аварийна ситуация. Способност за използване на усвоената информация и формираните умения	Изчислява, демонстрира, открива, модифицира, разработва, свързва, доказва

2. Примерна матрица на писмен тест по изпитна тема № 12

Разработва се от комисията за подготовка и оценяване на изпита - част по теория на професията, като към таблицата за критерии за оценка по всяка тема се разписват графи 3, 4 и 5.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 12.	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища		
		I	II	III
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
1. Дефинира същността и обхвата на данъчната система и данъчната политика.	8	2	1	
2. Познава и обяснява видовете данъци.	34	2	3	3
3. Познава елементите на данъка и обяснява начините за облагане с данък.	22	3	1	2
4. Изяснява същността и видовете на държавни разходи и посочва и обяснява източниците на държавните приходи.	28	1	2	3
5. Обяснява взаимоотношения на предприятието с държавния и местните бюджети.	8	2	1	
Общ брой задачи:	26	10	8	8
Общ брой точки:	100	20	32	48
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ 				

3. Препоръчителни тестови въпроси и задачи според типа на отговора:

· **1-ва група: въпроси и задачи със свободен отговор;**

Ø Въпроси и задачи за свободно съчинение;

Ø Въпроси и задачи за тълкуване;

· **2-ра група: въпроси и задачи за допълване (с полуоткрит отговор);**

Ø Въпроси и задачи за допълване на дума, или фраза или елемент от чертеж/схема;

Ø Въпроси и задачи за заместване;

· **3-та група: въпроси и задачи с избран отговор**

Ø Задачи с един или повече верни отговори;

Ø Въпроси за избор между вярно и грешно

4. Примерни тестови задачи

4.1. Примерна тестова задача от равнище „Знание“

1. Според бюджета, в който се акумулират, данъците се разделят на:

а/ Редовни и извънредни;

б/ Преки и косвени;

в/ Държавни и местни;

г/ Общи и целеви.

макс. 2 т.

Еталон на верния отговор: в)

Ключ за оценяване:

Отговор в) – 2 точки

При посочени повече от един отговор – 0 точки

Всички останали отговори – 0 точки

4.2. Примерна тестова задача от равнище „Разбиране“

2. Таксите, приносите, глобите, конфискациите и лихвите по просрочени задължения към държавата и общините се отнасят към:

- а/ Данъчните приходи
- б/ Неданъчните приходи
- в/ Данъкоподобните приходи
- г/ Няма верен отговор

макс. 4 т.

Еталон на верния отговор: а)

Ключ за оценяване:

Отговор а) - 4 точки;

При посочени повече от един отговор - 0 точки;

Всички останали отговори - 0 точки.

4.3. Примерна тестова задача от равнище „Приложение“:

3. Г-н Николов за 2019 г. има чист доход 27 750 лв., от които е изразходвал: 18 000 лв. за покупка на стоки и плащане на услуги, бил е на спа курорт в хотел в Паничище за 763 лв., купил е използвано таванско помещение за 5 600 лв., и останалите средства е спестил. Какъв е размерът на ДДС, който е платил г-н Николов?

а/ 3000 лв.

б/ 3063 лв.

в/ 3500 лв.

г/ 600 лв.

макс. 6 т.

Еталон на верния отговор: б)

Ключ за оценяване:

Отговор б) -6 точки;

При посочени повече от един отговор - 0 точки т;

Всички останали отговори - 0 точки.